

Arra, hogy tisztelettel tartozunk az egyéniségnek, a jellemnek, de *nem élhetünk társadalmi szervezettség nélkül*, mert a haladás utját nagy egyéniségek jelölik ugyan ki, de a jószándéku kicsinyek összefogása teszi járhatóvá az egész emberiség számára.

Arra, hogy a kiválasztottnak mennél több ismeretet kell szereznünk, de csak azért, hogy azokat a közösségbe átplántálják, „világos ideákból fáklyát gyujtani, melynél az együttélők előítéleteik setéségéből kiléphessenek.“

Arra, hogy a jövő előkészítését csak *a jelen megnevesítésén* keresztül lehet hiven szolgálni.

Arra, hogy avult formákat habozás nélkül el lehet és el kell vetni s helyette *a való élet könyvét kell „kinyitva szemlélni magunk előtt“*.

Arra, hogy „*az emberek többsége, hogy önszeretetének eleget tegyen, a mindenkori divattól, azaz idegen fejekben támadt és szokásba jött gondolat és cselekedet-formáktól kér tanácsot. Ezek itt fájdalommal nem gondolva orrcimpáikat furják keresztül, mások tűszúrásokkal egész természetüket tarka képekkel borítják... s miért mindezeket? Mert másoktól úgy látják. A valódi hasznot felismerni éppoly ritka tulajdonság, mint minden más valót... Embert egyénenként és csoportosan a maga hasznáról felvilágosítani a legnehezebb feladások közé tartozik“*.

Arra, hogy „*midőn a közügy kívánja, akkor mindenre készen lenni* polgári kötelesség. S e kötelesség parancsolja a valót és az igazát nemcsak megismerni, nemcsak szeretni és tisztelni, de *bátor szívvel kimondani és pártfogolni is...* Bátorság kell nemcsak a pillanatnyi szükségben, hanem a szükség bármilyen hosszú tartósságában is. Szünetet nem ismerő bátorság neveztetik állhatatosságnak. Enélkül nagy karakter nem lehet“.

Arra, hogy „*a sokaságért hiven munkálj, de ítéleteivel ne törődj*. Mindig és mindenütt vannak, kevesen bár, kik a jót és szépet szeretni s az arra törekvők tetteit méltányolni tudják. *E kevesekhez csatold magad s mentől szorosabban“*.

*

Kölcséyt fel kellene támasztani. Tanítani kellene nemcsak az iskolákban, de mindenütt, ahol erre pódium kínálkozik. Világos ideái had gyujtsanak fáklyát előítéletektől sötét fejekben.

(Szentimrei Jenő)

A ROMAN TUDOMÁNYOSSÁG PRAGMATIKUS FORDULATA. D. Gusti a *Sociologie Românească* című folyóiratban *Terv az 1938. évre* címen többek közt ezeket írja: „Olyan időket élünk amikor a nemzetek vezetésének megszervezése összehasonlíthatatlanul kibővült a társadalomtudományok bekapcsolásával. A dogmatikus tudományok háttérbe szorulnak s a figyelem a változó valóságra irányul, amelynek kulcsa a társadalomtudományokban képzett kutatók kezében van... Akiknek a nemzet életében társadalomtudományi tevékenység jut osztályrészül, azoknak a feladata hármas: 1. Kutatások által megkönnyíteni a nemzet vezetését; 2. kiadványokkal elősegíteni a nemzeti öntudat kialakulását; 3. a nemzeti valóság kutatására képes ifjúság nevelése.“ — Más irányból, de ide vágnak *Rădulescu-Moștru* sorai a *Revista Fundațiilor Regale* hasábjain a *Nem-*

zeti *Lélektani Intézet hivatása* című cikkéből: „A mai lélektani kutatások túllépték az egyetemi hallgatóság érdekkörét. Ezek ma már különböző kulturális, politikai és gazdasági érdekek szempontjai alapján folynak... A lélektan alkalmazásának kérdése a laboratóriumok és intézetek számának növekedésével még nem oldódott meg. A kérdés központjában sokkal nagyobb jelentőségű megfontolás áll, mégpedig az, hogy ezek a laboratóriumok és intézetek egységes terv szerint működjenek és ezáltal előrelátást biztosítsanak az állampolitikának.”

Amint látható a két nyilatkozat két tudomány keretén belül a tudomány célját kimondottan pragmatikus irányban látja; mindakettőnél a tudomány forrását és jellegét az adott társadalom időszerű szükségletei szabják ki: a tudományos tevékenység és a politika kölcsönös koordinációba kerül. Régi igazság ez s ha körvonalai kevésbé bontakoznak ki az exakt tudományok területén, annál élesebben láthatók a társadalomtudományok körében. Sőt a kialakult s alakulófélben levő új kormányformákról nem egy helyet leolvashatók a tudományos módszeresség jegyei. Az államvezetők szolgálatában mindenféle széles összetételű kutatói vezérek áll, mely a felmerülő vonatkozásokat leltározza s tisztázza az állam belső és külső helyzetét. Ezért veti el *Hans Freyer* például a tudományként önálló szociológia gondolatát s állítja az uralkodó politika szolgálatába, az államtudomány egy részévé téve. Szerinte ugyanis, ha a szociológia élni akar, akkor „taktikai gondolkodássá”, a politika segédesszé kell válnia. Ez a felfogás a háttérben működő társadalmi és politikai erők hatásának beismerése. Őszinteség, mely már nem „tisztá tudomány”-ról, hanem a gyakorlat érdekeiről beszél. Bevallottan vagy be nem vallottan pragmatista. Ezt a vonalat súrolja Rădulescu-Motru és D. Gusti is.

A lélektani kutatások eredményei csak akkor lehetnek tanulságosak, ha közös nevezőre kerülnek. Rădulescu-Motru szerint a felállítandó Nemzeti Lélektani Intézetnek egyik feladata a szerzett eredmények egységesítése és a kezdeményezés. A régi ipari és művelődésügyi politika a liberalizmus optimista elvein épült. Ma viszont — a regionális érdekeknek megfelelően — *irányítási* kívánják az egyén életét, ugyanugy, mint a szakmák elosztását és a közoktatást. Az ország népeinek lelki leltára épp a tervszerűség sikeressége miatt szükséges. Ebben az intézetben fogják nyilvántartani a román nép időszerű lelki habitusának tényeit, amire azután előrelátó politikát kívánnak építeni.

D. Gusti hasonló szellemű tervet szab a román tudományos kutatások elé. Három pontban foglalja össze az ezévi munka feladatait: 1. Új alapokra fektetik a Károly herceg Királyi Kulturális Tanulmányi Hivatalát és újjászervezik a Román Társadalomkutató Intézetet. Az egyik a falvak és városok falusi elemeinek helyzetét vizsgálja, hogy elősegítse a falu életének megszervezését, a másik viszont közös nevezőre hozza az egyes tudományos intézetek (néprajzi, gazdasági, agronómiai, zootechnikai, stb.) kutatásait, ugyanakkor külön osztályok foglalkoznak Románia társadalmi felépítésével, a határokon túli románság, a kisebbségek, a nagyhatalmak és a szomszédállamok kérdéseivel, miután az első nagyméretű munka, amire az állam vezetőinek okvetlenül szüksége van az új történelmi-politikai helyzetben, mely különbenis meghatározza a román tudományosság új fordulatát: Románia szociológiai térképe. A második összefoglaló feladat: alkalmas feltételek biztosítása az állam vezetését elősegítő kutatók részére, egy Társadalomtudományi Fakultás felállítása, ahol a nemzet életének külső és belső kérdéseit tanulmányozzák annál inkább, mert Románia jelenlegi főiskolái nem képeznek az előbbieknél kivite-

lére alkalmas munkaerőket. Végül D. Gusti a Sociologie Românească hivatását állapítja meg a román felső értelmiségi réteg tájékoztatásában a nemzeti jelenlegi rétegződéséről, életkörülményeiről és a jó államvezetési tevékenységet meghatározó feltételekről.

Természetesen a román társadalomtudósok valamennyien nem fogadják el a szociológiai, általában a tudományos tevékenység feladatának ilyen szerű megfogalmazását. P. Andreiu Iași-i egyetemi tanár a szociológiának a politika alá történő rendelésében a szociológia önállóságának megszűnését látja. Szerinte minden olyan kísérlet, mely a szociológiából gyakorlati reformeszközt gyárt, egyben a szociológia tudományos jellegének megváltoztatását is jelenti, mert a szociológiai kutatás eredményeinek alkalmazását nem lehet összetéveszteni magával a szociológiával. D. Gusti monográfiai rendszere túllépi a szociológia célkitűzéseit midőn azt hangsúlyozza, hogy a szociológia „vagy monográfiai lesz vagy nem lesz” és a monográfiai rendszer bevezetésével megszűnik a különbség az elméleti és gyakorlati szociológia között. Mikor Gusti monográfiai rendszere feladatául nevelő közigazgatási, politikai és kultur-etikai célokat is előír összetéveszti a tudományos kutatást a politikai és gyakorlati tevékenységgel. Ezért P. Andreiu felfogásában Gusti inkább reformer, figyelmét inkább politikai és utilitárius szempontok kötik és másodrendűvé zsugorítja a szociológiai természetű általános tudományos kérdéseket.

A vita áll. Viszont Amerikában, Németországban, Oroszországban a D. Gustiéhoz hasonló irányú munkásság már rég folyik. A tudományos szociológia és a lélektan által felfedett igazságok gyakorlatba való átültetése mindenféle időszerű. Vajon veszélybe került ezáltal a lélektan és szociológia, mint tudomány? Minden tudományos igazság csak úgy jelentős, ha meg is valósul. A szociológia és lélektan igazságai is szükségszerűen erre tartanak. Egyetlen követelmény, hogy az alkalmazás során valóban a tudomány eredményei hassák át az ilyenirányú tevékenységet és ne csak ürügy legyen ez politikai meggondolásoknak a tudományokba való bevitelére. (Mezei Dezső)

A FRANCIAORSZÁGI IDEGENKÉRDÉS. A francia közvéleményt az utóbbi időben egyre inkább foglalkoztatja az ország területén élő idegenek kérdése. Ez az érdeklődés néha már-már betegessé fajult („ugy látszik, minden országnak meg kell, hogy legyen a maga sajátos „négerkérdése“...), olyannyira, hogy sok esetben szorított háttérbe más, fontosabb problémákat. Azonban igazságtalanság lenne el nem ismerni, hogy a *pro* és *contra* kampányok hatására még a közhangulat is jelentősen módosult az idegenekkel szemben. Ma már hangsúlyozottan idegenellenes oldalról is észlelhető az a törekvés, hogy a kérdést ne pusztán érzelmi alapon vagy megrögzött előítéletek szerint intézzék el, hanem fontosságának megfelelően. S az idegenkérdés fontosságának ez az egyhangú elismerése határozottan haladást jelent. A közhangulat e fejlődése egyébként azonnal érthetővé válik, mihelyt a kérdéssel kapcsolatos adatokat szemügyre vesszük.

A Franciaországban megtelepedett idegenek és idegenszármazású honosok számát mintegy három millióra teszik. Az 1936 márciusi népszámlálás kerekén 2.563.531 külföldi állampolgárt mutatott ki. (Minden, az idegenek lélekszámára vonatkozó adatot hozzávetőlegesnek kell tekintenünk, mert Franciaországban gyakorta csak a családapát, vagy a kereső férfi-családtagokat tüntetik fel a statisztikák.) E több, mint két és félmillió tömeg nemzetiségi megoszlása szerint: 897.000 olasz, 463.000 lengyel, 410.000 spanyol, 211.000 belga, 89.000 svájci, 63.000 orosz,